

УДК 727.7:069.4

К. Ю. Трегубов,

аспірант

*Полтавський національний технічний університет**імені Юрія Кондратюка*

ОСНОВНІ ФАКТОРИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ФОРМУВАННЯ БУДІВЕЛЬ ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНИХ МУЗЕЙНИХ КОМПЛЕКСІВ

Анотація: розглянуто методику визначення основних факторів які визначають формування архітектурно-планувальної структури поліфункціональних музейних комплексів.

Ключові слова: системний підхід, система, метод, фактори, поліфункціональний музейний комплекс, архітектурно-планувальна структура.

Постановка проблеми. У сучасних умовах формування архітектурно-планувальної структури поліфункціональних музейних комплексів (ПФМК) та взагалі складних поліфункціональних об'єктів потребує серйозного аналізу та обґрунтованого методологічного підходу. Одним із передових підходів на даний момент являється системний підхід, який все частіше використовують у науці і практиці. Він ґрунтується на дослідженнях із загальної теорії систем, проведених ще на початку ХХ століття А.І. Бергом, Л. Берталанфі, Н. Вінером, К. Боулдінгом та ін. Ці дослідження послужили науковою основою для робіт в області біологічних, соціально-політичних, технічних та інших наук. Виходячи з основ даного підходу для повноти дослідження об'єкта необхідно спочатку визначити внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на формування поліфункціональних музейних комплексів.

Мета – визначення основних внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на формування архітектурно-планувальної структури поліфункціональних музейних комплексів за допомогою системного підходу.

Аналіз останніх досліджень. У даній публікації застосовані принципи загальної теорії систем. Завданнями системних методів є врахування основних – визначальних характеристик об'єкту, що досліджується чи проектується: функціонально-планувальних, вартісних, санітарно-гігієнічних та композиційних. В публікації використані методологічні і методичні положення та розробки таких відомих вчених, як: Л.М. Авдот'їн, Г.Г. Азгальдов, С.Д. Бешелев, Ю.Г. Божко, В.Л. Биховський, О.Е. Гутнов, Ф.Г. Гурвіч, Л.С. Гуторов, О.В. Заїки, З. А. Кікнадзе, П. М. Когут, Г. І. Лаврик, А.А. Лавров, А.А. Лаушкін, Л.М. Падалко, Ю.В. Персіон, О.Л. Підгорний, Ю.К. Розендорф, Г.В. Рожков, Є. Г. Скібневська, А.Ф. Савкін, В.О. Тімохін, та інших.

Актуальність дослідження. Найбільш ефективним методом дослідження архітектурних систем являється процес моделювання. Для архітектури вирішальне значення мають функціональні моделі, їх особливістю є те, що у них не зберігається фізична природа об'єкта, що моделюється, а відображаються лише залежності, форми поведінки і функції складних систем.

Моделювання екологічних систем населення – демоекосистем, передбачає наявність в них наступних властивостей:

- 1) цілісності – єдності мети, на досягнення якої спрямовані зусилля усіх складових (компонентів) системи;
- 2) численності елементів, кожний з яких виконує свої специфічні функції;
- 3) ієрархічність структури, яка обумовлює взаємозв'язок і взаємовплив елементів залежно від їх системного підпорядкування від вищого до нижчого рівня;
- 4) органічності взаємозв'язку елементів – коли зміна параметрів одного з них певним чином впливають на стан інших.

Розглядаючи об'єкт дослідження, як демоекосистему – екологічну систему людини, виходячи із загальної типології архітектурних систем (за Лавриком Г.І), ПФМК відноситься до змішаних систем, що включають природні й антропогенні елементи.

Природне середовище життєдіяльності населення, впливає на нього своїми факторами і тим самим викликає необхідність створення штучного середовища – ПФМК, яке забезпечує умови захисту людини, а також споживання нею інформаційного, а також речовинного та енергетичного впливу. Населення (Н) впливає на природне середовище (П) і перетворює його відповідно до своїх потреб за допомогою «другої природи» – штучного середовища ПФМК. У взаємодії з природою саме людина визначає тактику і стратегію «поведінки» демоекосистеми, являючись її «звеном-мотиватором» [1].

У процесі формування функціонально-планувальної структури ПФМК складові архітектурного об'єкта розділені на компоненти за двома ознаками – функціональними і просторовими. Системний підхід вимагає насамперед функціонального аналізу об'єкта, розподілу його на якісно різні з функціональної точки зору елементи.

Отже, елементи архітектурного об'єкта повинні відбивати необхідні з функціональної точки зору (системоутворюючі) види діяльності, що характеризують його як цілісний об'єкт – систему. Виходячи з цього принципу всі види діяльності в архітектурній системі ПФМК умовно розділені на дві групи: виробничу і комунікаційну. До першої групи, відносяться процеси виробництва інформаційної складової системи, що включає науково-дослідну,

культурно-освітню, експозиційну діяльність, в той же час для інформаційної діяльності, безумовно, необхідні матеріали і енергія, що забезпечують виробництво, збереження і транспортування інформації.

Основними напрямками діяльності ПФМК є такі:

- культурно-освітня спрямована на сприяння зростанню освітнього й культурного рівня населення, створення умов для отримання відвідувачами духовно-етичного виховання та естетичного розвитку;
- науково-дослідна: проведення бібліотечної, пошукової, науково-дослідної, видавничої, реставраційної та консультаційної діяльності;
- фондова, спрямована на збереження, документування, комплектування та збирання;
- експозиційна, спрямована на створення постійних та тимчасових експозицій, екскурсійна діяльність;
- рекреаційна: організація дозвілля, створення умов проведення комунікативних та розважальних функцій;
- адміністративна спрямована на адміністративну, інформаційну, рекламну і пропагандну діяльність;
- господарська спрямована на забезпечення потреб музейної будівлі та працівників, охоронної діяльності, прибирання та технічного оснащення;
- сервісна діяльність спрямована на обслуговування музейних відвідувачів, тимчасове зберігання речей і включає: санітарно-гігієнічну, медичну, інформаційно-довідкову, та іншу діяльність.

Комунікаційна діяльність здійснює функцію передачі інформації, як основного виду діяльності, а також речовини та енергії між усіма без винятку складовими першої групи.

Просторовий розподіл архітектурних об'єктів істотно відрізняється від їх поділу на функціональні складові. Відповідно до принципу просторового розподілу ПФМК є демоекосистемою, що складається з просторово локалізованих об'єктів: населення, штучне середовище і природне середовище.

Виходячи з просторової моделі демоекосистеми ПФМК населення виступає як просторово локалізований об'єкт і піддається структурному аналізу так само, як штучне і природне середовище, і поділяється на:

- 1) населення зайняте у виробництві музейного продукту:
(працівники виробничої сфери; працівники невиробничої сфери);
- 2) населення не зайняте у сфері виробництва музейного продукту:
(споживачі – відвідувачі музею).

Штучне середовище за просторовими ознаками поєднує:

- 1) виробничу сферу (наукова діяльність);
- 2) не виробничу сферу (культурно-освітня діяльність та рекреація);

3) комунікації (зв'язок).

Природне середовище, цікавить дане дослідження з погляду природно-кліматичних умов будівництва і за просторовими ознаками включає: біосферу, геосферу.

Етап побудови онтологічних (сутнісних) моделей є вирішальним, оскільки в ньому окреслюються межі об'єкта як системи: повнота складу підсистем за принципом «необхідності й достатності», а також визначається належність усіх без винятку компонентів до даного рівня ієрархії системи.

Вирішення проблеми формування структури будівель музейних комплексів пов'язано з ґрунтовним аналізом культурно-освітніх та науково-дослідницьких вимог у тісному взаємозв'язку з соціально-економічними, науково-технічними, містобудівними, матеріально-технічними умовами в державі.

У ПФМК як демоекосистемі з ієрархічною структурою фактори також мають ієрархічну побудову, поділяючись на зовнішні і внутрішні. Архітектурна система ПФМК має свої границі й існує у визначеному «зовнішньому» світі, який оточує множину елементів системи, що досліджується і впливає на неї своїми факторами, дія яких сприймається відповідними елементами системи та інтерпретується ними у свої внутрішні фактори, які викликають певну реакцію системи в цілому та окремих груп її підсистем.

Зовнішніми є ті фактори, що впливають на систему і не пов'язані з нею зворотнім зв'язком, тобто дія цих факторів має «директивний» характер для системи. Внутрішніми є ті фактори, що являють собою причини системної взаємодії елементів структури, зв'язаних між собою прямими і зворотними зв'язками. Зовнішні фактори, поділяються на три групи:

- Фн – фактори, що визначаються науками про населення;
- Фш – фактори, що визначаються науками про штучне середовище;
- Фн – фактори, що визначаються науками про природу.

Внутрішні фактори визначають функціонування і розвиток ПФМК у границях тих обмежень, що обумовлені зовнішніми факторами. Система факторів має ієрархічну структуру і фактори вищого рівня ієрархії служать обмеженнями при формуванні факторів нижчого рівня.

Як свідчить досвід проектування, будівництва і експлуатації будівель ПФМК, на їх формування і розвиток в основному впливають наступні групи факторів: соціальні, економічні, науково-технічні, містобудівні, матеріально-технічні, сфери споживання, природно-кліматичні.

До соціальних та економічних факторів можна віднести зміни в структурі системи культурно-побутового обслуговування відвідувачів, демографічну

структуру населення, особливості проведення дозвілля відвідувачами музейного комплексу.

Культурно-освітні вимоги, інтегрують основну структуру музейної роботи, виявляють специфіку кожного музейного комплексу, що визначається особливостями музейного зібрання, системи експозицій і виставок, кадрового складу, територіального розташування і структури музею, історичного та сучасного розвитку регіону, демографічного складу населення.

Демографічна структура населення включає: соціально-професійний і віковий склад населення, рівень освіти, культурні запити. Крім того необхідними факторами є чисельність населення, структура розселення, розвиток туризму.

Висновок. На основі онтологічної моделі проаналізовані та визначені фактори, що впливають на формування будівель музейних комплексів: соціальні, економічні, науково-технічні, містобудівні, матеріально-технічні, сфери споживання, природно-кліматичні.

Список використаної літератури

1. Лаврик Г.І. Основи системного аналізу в архітектурних дослідженнях і проектуванні: Підруч. / Г.І. Лаврик. – Київ: КНУБА, Українська академія архітектури, 2002. – 138 с.
2. Лаврик Г.И. Методологические проблемы исследования архитектурных систем: Автореф. дис. докт. архитектуры: 18.00.01. / Г.И. Лаврик. – Киев, 1979.
3. Демин Н.М. Управление развитием градостроительных систем. – К.: Будивельник, 1991. – 184 с.
4. Хабаровська Ю. О. Методи оцінки і вибору рішень у процесі архітектурних досліджень сельбищних територій міст: автореф. дис. кандидата архітектури 18.00.01. / Ю. О. Хабаровська. – Київ, 2006.

Аннотация

Рассмотрена методика определения основных факторов определяющих формирование архитектурно-планировочной структуры полифункциональных музейных комплексов.

Ключевые слова: системный подход, система, метод, факторы, полифункциональный музейный комплекс, архитектурно-планировочная структура.

Annotation

The method of identifying key factors that determine the formation of architectural and urban fabric multifunctional museum complexes.

Key words: system approach, system, method factors multifunctional museum, architectural and planning structure.